

Τα μυστικά και ψέματα μιας σχέσης

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Χαβιέρ Μαρίας, ο σημαντικότερος ίσως Ισπανός συγγραφέας των τελευταίων δεκαετιών, πέθανε τον Σεπτέμβριο του 2022 στα εβδομήντα ένα του χρόνια. Το *Μπέρτα Ισλα* υπήρξε το προτελευταίο του μυθιστόρημα.

Αντίθετα με την πλειονότητα των προηγούμενων βιβλίων του, εδώ ο τίτλος δεν αποτελεί ευθύ δάνειο από το σεξπικικό corpus-Μπέρτα Ισλα είναι το όνομα της πρωταγωνίστριας, που, έφηβη ακόμα, ερωτεύτηκε και αργότερα παντρεύτηκε τον συνομηλικό της Τομάς Νέβινσον, μισό Ισπανό, μισό Αγγλό, που διακρινόταν για την ικανότητά του στις ξένες γλώσσες. Μετά το σχολείο, εκείνη σπούδασε στη Μαδρίτη, ενώ εκείνος στην Οξφόρδη, όπου και τράβηξε το ενδιαφέρον των μυστικών υπηρεσιών του Ηνωμένου Βασιλείου και στις οποίες εντέλει εντάχθηκε παρά την αρχική του απροθυμία.

Η ζωή ενός κατασκόπου αναπόφευκτα χαρακτηρίζεται από μυστικά και συσκοτίση, απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να μπορεί να εναλλάσσει ταυτότητες ανάλογα με τις απαιτήσεις κάθε αποστολής, μια ζωή που κινείται στον αντίποδα της συντροφικότητας που –θα έπρεπε να– χαρακτηρίζει την ένωση δύο ατόμων με τον γάμο. Εξ ου και το *Μπέρτα Ισλα* είναι μισό κατασκοπικό και μισό ερωτικό/συντροφικό μυθιστόρημα, με τα δύο μέρη τότε να επικαλύπτονται και τότε να παραμένουν ανεξάρτητα. Ο Τομάς απουσίαζε μεγάλα διαστήματα εκτός Μαδρίτης, χωρίς η Μπέρτα να γνωρίζει πού ακριβώς βρίσκεται, ενώ η επικοινωνία τους κάθε άλλο παρά σταθερή υπήρξε. Εκείνη έμενε πίσω φροντίζοντας αρχικά ένα και εν συνέχεια δύο παιδιά. Οι συναντήσεις τους, όταν λάμβαναν χώρα, μόνο ως διαλείμματα μπορούσαν να ληφθούν, εκείνος εμφανιζόταν ξαφνικά για να εξαφανιστεί στη συνέχεια ξανά.

Χαβιέρ Μαρίας

EN.WIKIPEDIA.ORG/WIKI

Η ζωή ενός κατασκόπου αναπόφευκτα χαρακτηρίζεται από μυστικά και συσκοτίση, απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να μπορεί να εναλλάσσει ταυτότητες ανάλογα με τις απαιτήσεις κάθε αποστολής, μια ζωή που κινείται στον αντίποδα της συντροφικότητας που –θα έπρεπε να– χαρακτηρίζει την ένωση δύο ατόμων με τον γάμο. Εξ ου και το *Μπέρτα Ισλα* είναι μισό κατασκοπικό και μισό ερωτικό/συντροφικό μυθιστόρημα, με τα δύο μέρη τότε να επικαλύπτονται και τότε να παραμένουν ανεξάρτητα

«Για κάμποσο καιρό δεν ήταν σίγουρη αν ο άντρας της ήταν ο άντρας της, όπως κάποιος που, μεταξύ ύπνου και ξύπνιου, δεν ξέρει αν σκέφτεται ή αν ονειρεύεται, αν ελέγχει ακόμα το μυαλό του ή αν έχει χάσει τον έλεγχο από την εξάντληση».

Η έντονη αντίθεση άσπρου-

μαύρου, με άχρηστους τους όποιους ποσοτικούς προσδιορισμούς, διακρίνει συνολικά τη ζωή των δυο τους, αλλά και συνολικά το μυθιστόρημα: αλήθεια και ψέμα, φως και σκοτάδι, συζυγική και μοναχική ζωή, ατομική και συλλογική αρένα, πραγματικότητα και φαντασία, πεποιθή-

σεις και ανασφάλειες, μαζί και χώρια.

Πότε στην ακτή της Μπέρτα, πότε σε εκείνη του Τομάς και πότε παντεπόπτης, ο τριτοπρόσωπος παντογνώστης αφηγητής κρατά σταθερά το ηνδάλιο. Ο τρόπος με τον οποίο ο Μαρίας συνδιαλέγεται και κινείται με άνεση ανάμεσα στο κατασκοπικό και το μυθιστόρημα ιδιών είναι μοναδικός και, εκτός από μια διακριτή δημιουργική φωνή, αποκαλύπτει και την ευρυμαθείά του ως πιστού της λογοτεχνίας, κάτι το οποίο δείχνεται περαιτέρω από τις διακειμενικές πινελιές, όπως η έντονη παρουσία του έργου του Ελιοτ.

Η ειδολογική ποικιλία της μυθοπλασίας δεν αποτελεί δείκτη ποιότητας, κανένα είδος από μόνο του δεν ανήκει στην υψηλή ή τη χαμηλή λογοτεχνία, είναι ο τρόπος με τον οποίο η ιστορία λέγεται, αλλά ούτε και η πρωτοτυπία του θέματος ή οι μεγάλες ιδέες δείχνουν κάτι από μόνες τους. Η γραφή του Μαρίας διακρίνεται από μια εγκεφαλικότητα που παραπέμπει σε παλαιότερες περιόδους, μια λογοτεχνία τοποθετημένη κάπου στην κεντρική Ευρώπη, που ωστόσο δεν έχει σκονισμένες και ταλαιπωρημένες από τον χρόνο επιφάνειες.

Ο αναλυτικός τρόπος πρόσληψης και παρατήρησης, η ανάδειξη των λεπτομερειών, αδιόρατων ίσως τη στιγμή που συνέβαιναν, καθοριστικών για την εκ των υστέρων σύνθεση της μεγάλης εικόνας, αλλά, κυρίως, οι εναλλαγές ταχύτητας, χρόνια που περνούν σε μια παράγραφο και στιγμές που διαρκούν σελίδες επί σελίδων, αποδεικνύονται καθοριστικά για την αναγνωστική εμπειρία, γιατί, σ' ένα ακόμα ζεύγος φαινομενικά ασυμβίβαστο, το *Μπέρτα Ισλα* είναι ένα μυθιστόρημα ταυτόχρονα πυκνό, όπως η σπουδαία Λογοτεχνία, αλλά και καταγιστικό, όπως μια κατασκοπική ιστορία που δεν μπορείς να αφήσεις από τα χέρια σου.

Η πρόζα του Χαβιέρ Μαρίας, όπως το σύμπαν κάθε σημαντικού λογοτέχνη, διαθέτει ευδιάκριτες σταθερές και επαλαμβανόμενα μοτίβα, και αν μπορούσε να εξαντληθεί σε μία και μόνη φράση τότε αυτή θα ήταν το εναρκτήριο απόσπασμα από το *Καρδιά τόσο άσπρη* (μτφρ. Εφη Παννοπούλου, εκδόσεις Σέλας): «Δεν θέλησα να μάθω, κι όμως έμαθα». Το *Μπέρτα Ισλα* αποτελεί έναν οικείο αστερισμό στον εξοικειωμένο με το έργο του Μαρίας αναγνώστη και, ταυτόχρονα, μια κατάλληλη πύλη πρώτης επαφής και γνωριμίας.

JAVIER MARIAS *Μπέρτα Ισλα*

Μυθιστόρημα
 Μετάφραση:
 Χριστίνα
 Θεοδωροπούλου
 Σελ. 630
 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
 ΠΑΤΑΚΗ, 2024